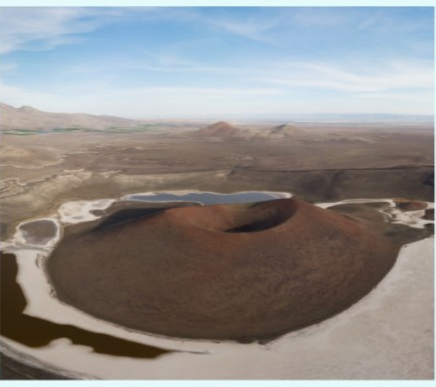

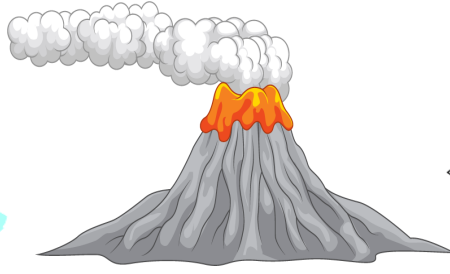

COĞRAFYA 10

TÜRKİYE'NİN YÜZEY ŞEKİLLERİ

cografyasever.com / [@cgrfysvr](https://www.instagram.com/cgrfysvr)

BAŞLARKEN

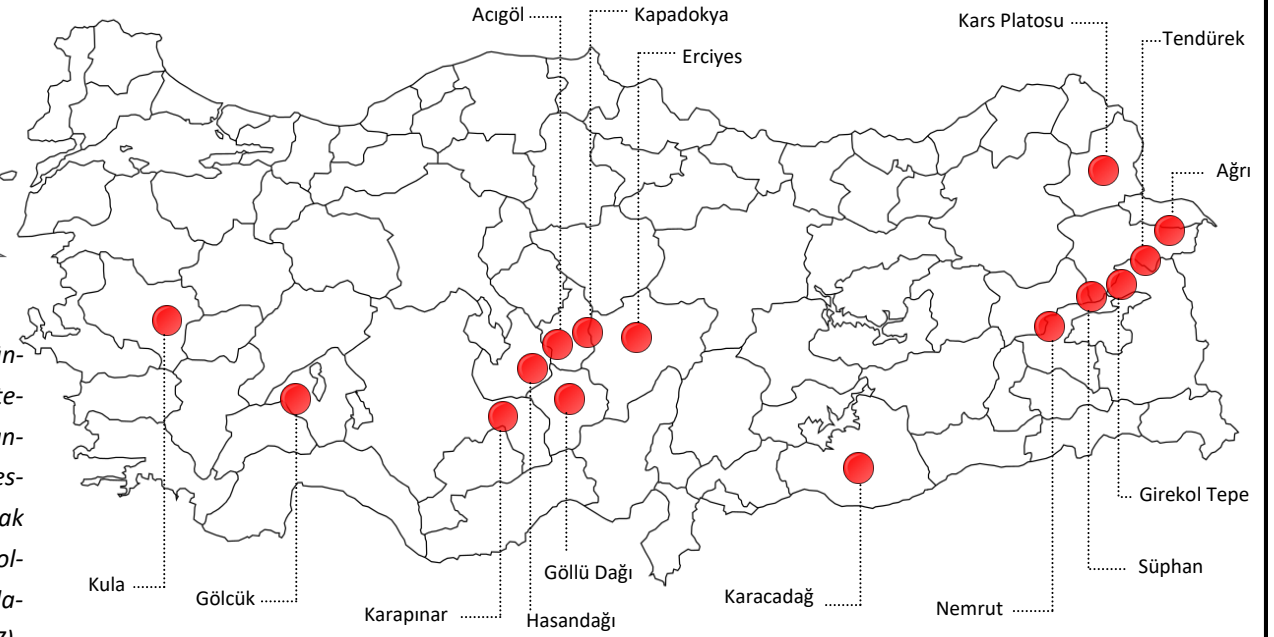
Jeolojik Gerçeğimiz; Türkiye’nin Aktif Volkanları

Anadolu’da Holosen’de (11.700 yıl öncesi) faaliyet gösteren 13 volkan Dünya Volkanoloji Birimi tarafından aktif volkan statüsünde değerlendirilmektedir. Anadolu’da volkanların insan yaşamı üzerine etkilerine Kula volkanlarındaki ayak izleri, Çatalhöyük’te volkanik patlamaları tasvir eden mağara resmi, Strabon’un volkanlar hakkındaki yazıları ve tarihsel kayıtlar örnek olarak gösterilebilir. Volkanik aktivitelere göre Nemrut 27 patlama ile en aktif volkanımız iken Tendürek en son faaliyete geçen volkanımızdır. 1840 Ağrı patlamasında 1900 can kaybı olduğu iddia edilmektedir (Atıcı ve Türkecan, 2017). Günümüzde volkanlarımızda lav çıkışı olmamasına rağmen sıcak su, gaz ve su buharı çıkışları mevcuttur. (Erciyes, Hasandağı, Ağrı, Tendürek, Nemrut ve Süphan)

Trt Haber’e konu ile ilgili açıklama yapan Prof. Dr. Kürşad Asan ülkemizdeki volkanları uyuyan tipte aktif volkanlar olarak tanımlamaktadır. Ülkemizin % 16’sını kaplayan volkanlarımızdan 10 tanesini aktif olarak nitelendirmektedir. En genç volkanlarımız Manisa-Kula volkanik alanında yer almaktadır.

NTV’ye konuşan Prof. Dr. Okan Tüysüz ise ; Son 10-15 bin yılda meydana gelen bir patlama varsa bu volkanların aktif volkan olarak tanımlandığını , jeolojik açıdan uzun kabul edilmeyen 160-170 yıl önce Tendürek ve Ağrı Dağı’nda çeşitli patlamalar meydana geldiğini ifade etmiş ; “1855 hiç de uzak değil ” şeklinde açıklamalarını tamamlamıştır.

Bilim insanlarımız Türkiye’nin gelecekteki volkanik faaliyet kaynaklı acil durumlara hazırlıklı olma düzeyini ve toplumsal bilinci arttırmayı hedefleyen **Turkvolc Projesi** ile aktif volkanlarımızın geçmişteki faaliyetlerini ve gelecekteki olası tehlikelerini araştırmakta , ülkemizin volkan gözlem ve izlem kapasitesini arttırmayı hedeflemektedir. Bu amaçla 2017 yılında ülkemizin ilk volkan gözlem evi kurulmuştur. Gözlem çalışmaları sürmektedir.

Türkiye’nin Volkanları

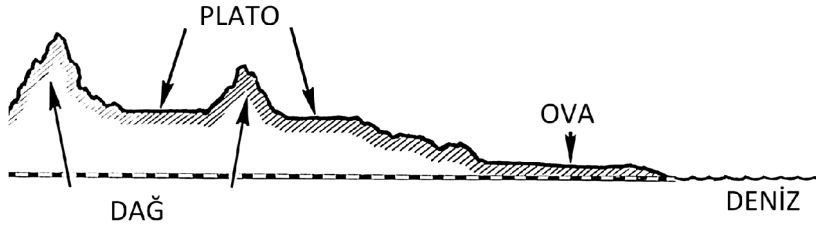
Volkan Adı	Sınıflandırma	Volkan Tipi	Bilinen Son Aktivite
Acıgöl - Nevşehir	Aktif Volkan	Kaldera	MÖ.2300-1850
Ağrı Dağı	Aktif Volkan	Stratovolkan	1840
Erciyes Dağı	Aktif Volkan	Stratovolkan	MÖ.253
Gölü Dağı	Aktif Volkan	Lav Domu	Holosen
Hasandağı	Aktif Volkan	Stratovolkan	MÖ. 620
Karacadağ	Aktif Volkan	Kalkan	?
Karapınar Volkanik Alanı	Aktif Volkan	Volkanik Alan	?
Kula Volkanik Alanı	Aktif Volkan	Cüref Konisi -Lav akıntıları	MÖ.3000-2000
Nemrut Dağı	Aktif Volkan	Stratovolkan	1692
Tendürek Dağı	Aktif Volkan	Kalkan	1855
Girekol Tepe	Olası Aktif Volkan	Kalkan	Holosen
Gölcük	Olası Aktif Volkan	Kaldera	24.000
Kars Platosu	Olası Aktif Volkan	Volkanik Alan	?
Süphan Dağı	Olası Aktif Volkan	Stratovolkan	MÖ.8000-9000
Kapadokya	Aktif Olmayan Volkan	İgnimbiritler	?

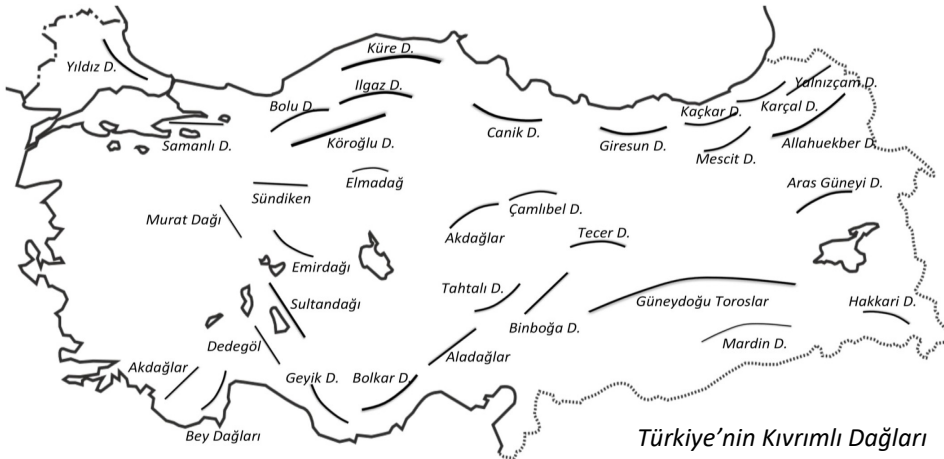
TÜRKİYE'NİN YER ŞEKİLLERİ

Ortalama 1132 metre yükseltiye sahip olan ülkemizde kıyılardan iç kesimlere ve batıdan doğuya doğru gittikçe yükselti artmaktadır. Oldukça engebeli bir topografyanın yanı sıra iç kesimlerde ve kıyılarda geniş düzlükler yer alır. Ülkemizin ana yeryüzü şekillerini **dağlar**, **ovalar** ve **platolar** oluşturur.

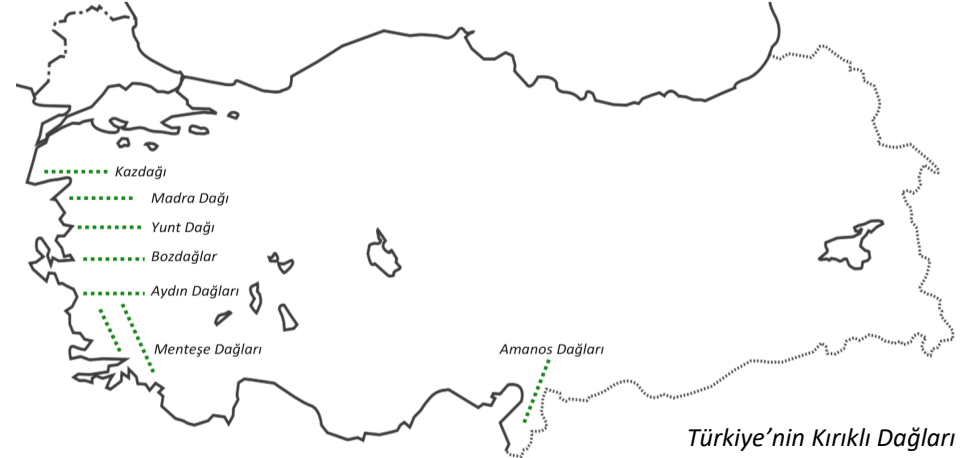

Alp-Himalaya Dağ Kuşağı'nda yer alan ülkemizde dağlar, genel itibarıyla sıra hâlinde ve birbirine paralel olarak uzanır.

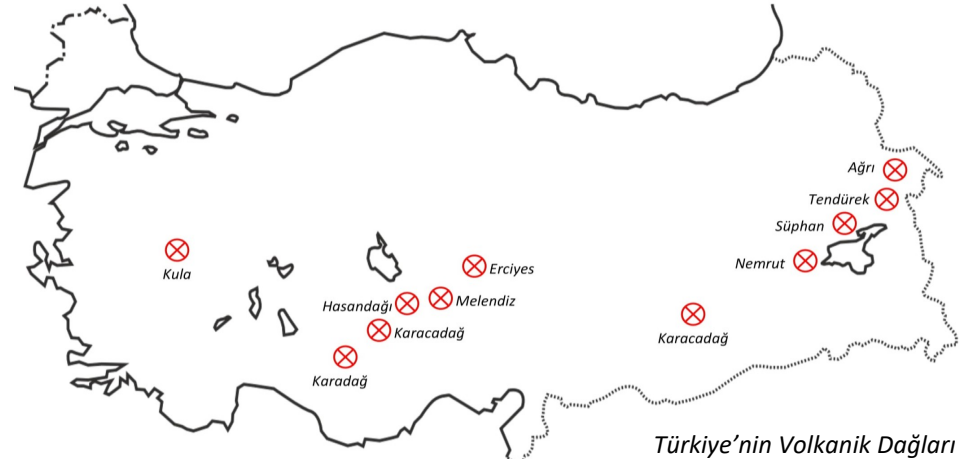
Türkiye'nin Kıvrımlı Dağları

Levha hareketleri neticesinde yan basınçlara maruz kalan tortul tabakaların kıvrılıp yükselmesi ile oluşan sıradağlara ülkemizden Kuzey Anadolu Dağları ile Toros Dağları örnek verilebilir. Tortul tabakaları kırılması sonucunda yükselen ve horst olarak adlandırılan kırıklı dağlara da Batı Anadolu'daki dağlarımız örnek verilebilir.

Türkiye'nin Kırıklı Dağları

Ülkemizdeki volkanik dağlar III. jeolojik zaman boyunca devam eden volkanik faaliyetler neticesinde oluşmuştur. Ülkemizde volkanik dağlar Tuz Gölü ile Van Gölü'nün çevresinde yoğunlaşmıştır.

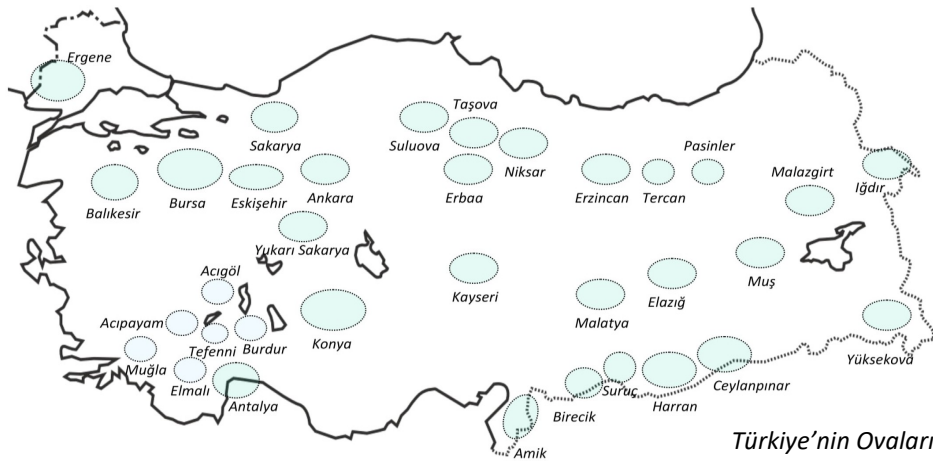

Türkiye'nin Volkanik Dağları

Türkiye’de **ovalar**; konumu, denize uzaklığı, büyüklüğü, biçimi ve yükseltileri bakımından farklı özellikler göstermektedir. Akarsuların denize döküldüğü yerlerde ülkemizin en verimli ovalarından delta ovaları oluşmuştur. Türkiye’nin en büyük deltası olan Çukurova’nın oluşmasını Seyhan ve Ceyhan nehirleri sağlamıştır.

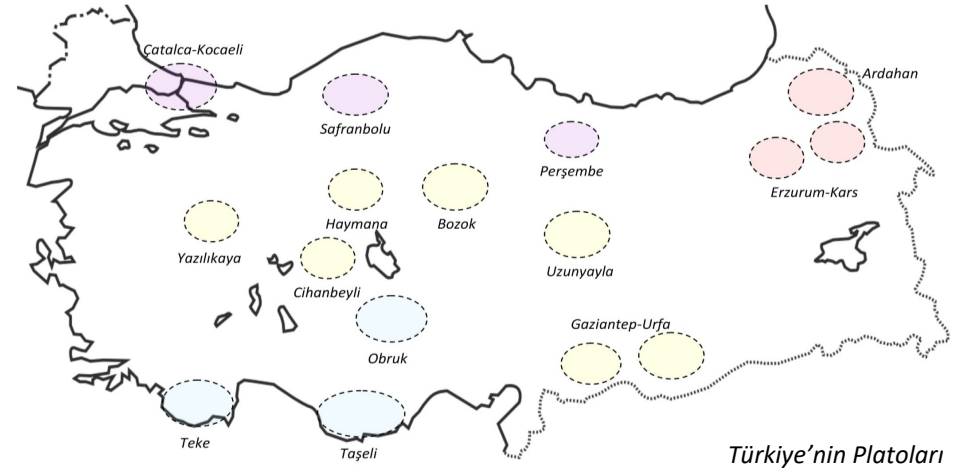

Ülkemizde kıyı ovalarımızın dışında tektonizma ve karstik süreçlerin etkisiyle oluşmuş ovalar da bulunmaktadır. Antalya, Burdur, Isparta, Muğla ve Denizli’de karstik süreçlerle oluşmuş ovalar bulunmaktadır.

Ülkemizin iç kesimlerindeki yer alan Kayseri, Iğdır, Bolu, Muş, Erzincan, Erzurum, Amik (Hatay), Malatya, Afşin ve Elbistan gibi ovalar yükseklikleri bakımından farklılık göstermekle birlikte büyük oranda tektonik hareketlerle meydana gelmiştir.

Türkiye’nin yüksek kesimlerinde yer alan platolar, sahip olduğu geniş otlaklarla hayvancılık açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de oldukça geniş bir alan kaplayan **platolar**, deniz seviyesine yakın yerlerden başlayıp çok yüksek alanlara kadar görülebilir.

Yatay yapılı (tabaka düzlüğü) platolara örnek olarak Bozok, Haymana, Cihanbeyli, Yazılıkaya, Obruk ve Uzunyayla platoları verilebilir.

Lav platoları olarak adlandırılan Erzurum-Kars ve Ardahan platoları da genellikle akarsuların volkanik alanları aşındırması sonucu oluşmuştur.

Teke ve Taşeli platoları, akarsuların karstik arazilerdeki faaliyetleri sonucu oluşmuştur.

Güneydoğu Anadolu’da bulunan platolar (Gaziantep, Şanlıurfa vb.), Fırat ve Dicle nehirleri tarafından derince aşındırılmış düzlüklerdir. Platolar özellikle iç bölgelerimizde geniş alan kaplamaktadır.

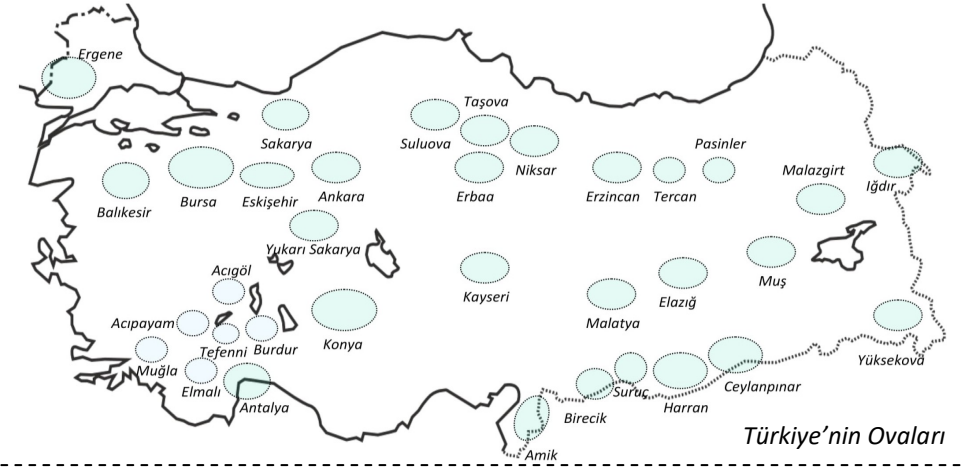
Türkiye'nin Kıvrımlı Dağları

Türkiye'nin Deltaları

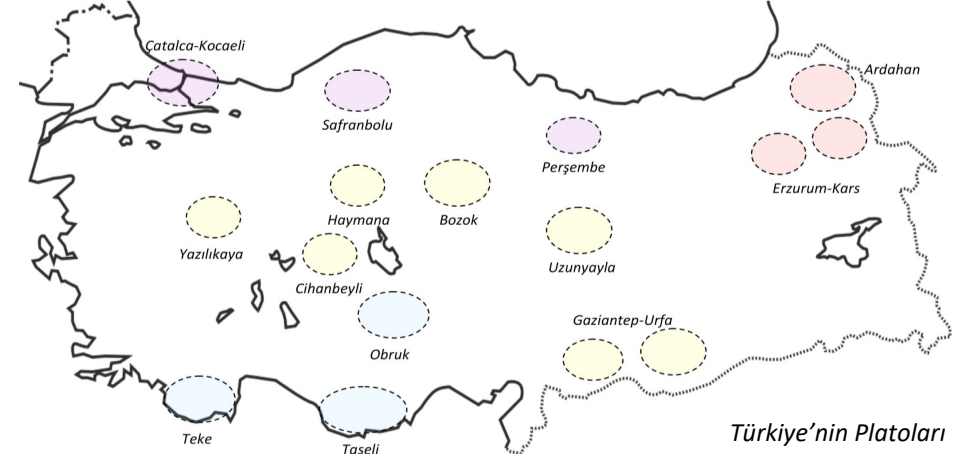
Türkiye'nin Kırıklı Dağları

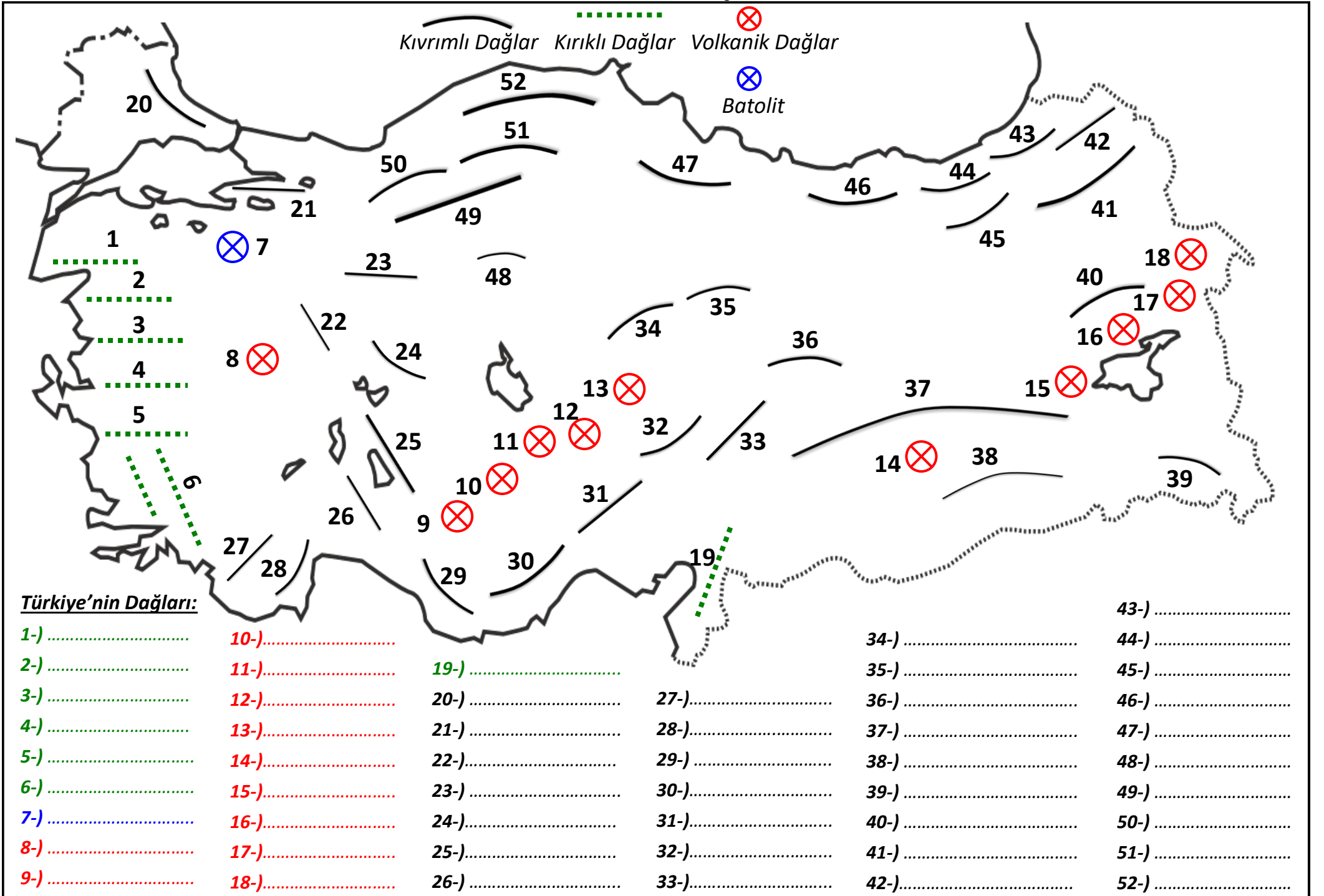
Türkiye'nin Ovaları

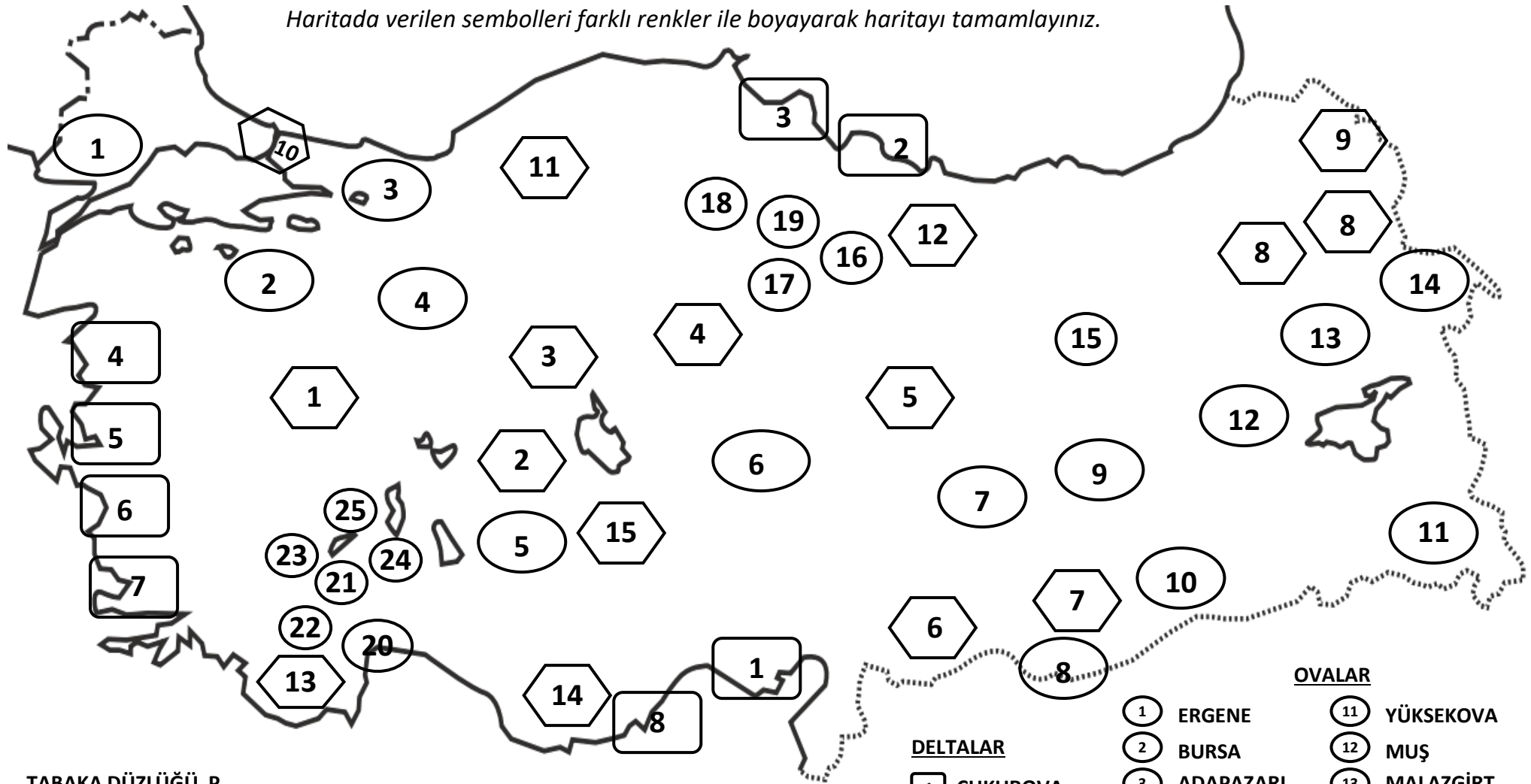
Türkiye'nin Volkanik Dağları

Türkiye'nin Platoları

Haritada verilen sembolleri farklı renklerle boyayarak haritayı tamamlayınız.

TABAKA DÜZLÜĞÜ P.

- 1 YAZILIKAYA
- 2 CİHANBEYLİ
- 3 HAYMANA
- 4 BOZOK
- 5 UZUNYAYLA
- 6 GAZİANTEP
- 7 ŞANLIURFA

VOLKANİK-LAV PLATOLARI

- 8 ERZURUM-KARS
- 9 ARDAHAN

AŞINIM PLATOLARI

- 10 ÇATALCA-KOCAELİ
- 11 SAFRANBOLU
- 12 PERŞEMBE

KARSTİK PLATOLAR

- 13 TEKE
- 14 TAŞELİ
- 15 OBRUK

KARSTİK OVALAR

- 21 TEFENNİ
- 22 ELMALI
- 23 ACIPAYAM
- 24 BURDUR
- 25 ACIGÖL

DELTA LAR

- 1 ÇUKUROVA
- 2 ÇARŞAMBA
- 3 BAFRA
- 4 BAKIRÇAY
- 5 GEDİZ
- 6 K.MENDERES
- 7 B.MENDERES
- 8 SİLİFKE

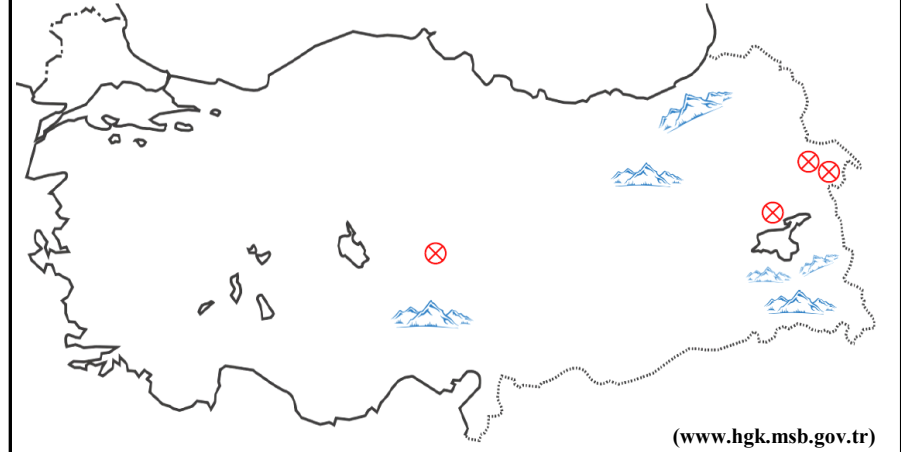
OVALAR

- 1 ERGENE
- 2 BURSA
- 3 ADAPAZARI
- 4 ESKİŞEHİR
- 5 KONYA
- 6 KAYSERİ
- 7 MALATYA
- 8 ALTINBAŞAK
- 9 ELAZIĞ
- 10 CEYLANPINAR
- 11 YÜKSEKOVA
- 12 MUŞ
- 13 MALAZGİRT
- 14 IĞDIR
- 15 PASINLER
- 16 NİKSAR
- 17 ERBAA
- 18 SULUOVA
- 19 TAŞOVA
- 20 ANTALYA

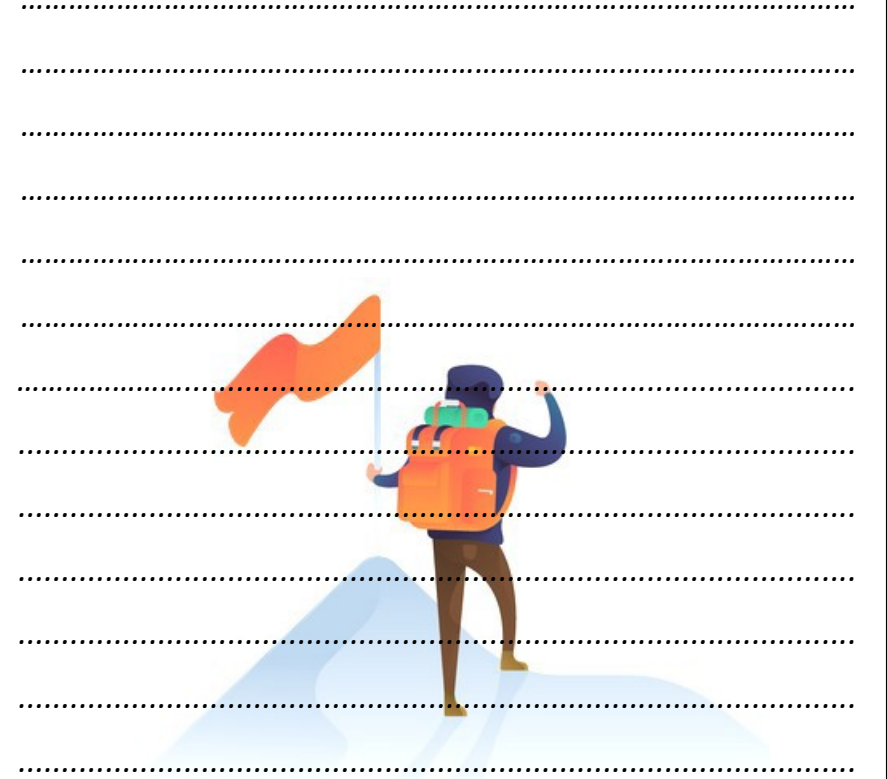
BULMACA

Ülkemizin en yüksek 10 zirvesine çıkmak isteyen dağcılardan oluşan ekibin tırmanış güzergahlarını belirlemek için yardımlarına ihtiyacı var. Aşağıdaki bulmacada ülkemizin en yüksek 10 dağının isimleri gizlenmiştir. Bulmacada gizlenen dağların adlarını tespit ettikten sonra haritada belirtilen noktalar ile eşleştiriyoruz.

T P N P G V E B J N M B Q I B Ü Y Ü K A G R I X O
 X Q O I Y N U Q X G C P C D Y E C L I F U S L Q L
 B E S D M Q W K J G K K W Z R W J C H U E L V R A
 A B R V S P A T J J J E K X V O D V T H L A N J O
 S J F C Z J H S S U L Y S E U G R I I Z X O Y K X
 E I B J I N P Z T B S M Y I B H S Z Y S U F E Q S
 T V M S P Y U P O B Z F R S S Z Y G A G E B Z W Y
 Q N O P E T E F V S Q N C M Y F G K R T I U D B S
 K G K C L J C S N E L O S H A T J W S E N Z Z C Ü
 A L Ü C A D D N G T S H A G L D F C A D W U Y Z P
 I Y Ç T U F E E E Z G Q K U A M P K H M O L B J H
 Q M Ü G U H Q Z I I A A V L D B Y E A W T I J F A
 O X K T K D E B D E G D Y L A P Y W P T B F D O N
 X P A E B A S Q V Y X C B R G A E D X E Y Q C J Z
 A Y G L H I I H K M S X N N L V Q I F K Y H L P B
 B O R N O P P F R W R S N X A P W Q G Y W A B P D
 D J I Y A K A Ç K A R I B I R J E Y V A D M P Y Z

(MEB Ders Kitabı -Sayfa 59’dan yararlanılabilir.)

BULMACA

Yanda verilen çengel bulmacayı çözüyor 10.1.8 / Türkiye’nin Başlıca Yüze Şekilleri kazanımının öğrenilme düzeyini pekiştiriyoruz.

SOLDAN SAĞA

1-) Ülkemizde nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu plato.

6-) Kuzey Anadolu Dağları’nda yer alan ve Türkülerde “Anadolu’nun sen yüce bir dağsın.” diye çağrılan dağ.

8-) Alp-Himalaya Sistemi’ni güney kanadını oluşturan sıradağlarımız.

9-) Karstik ovalarımızdan bir tanesi.

13-) Alp-Himalaya Sistemi’ni kuzey kanadını oluşturan sıradağlarımız.

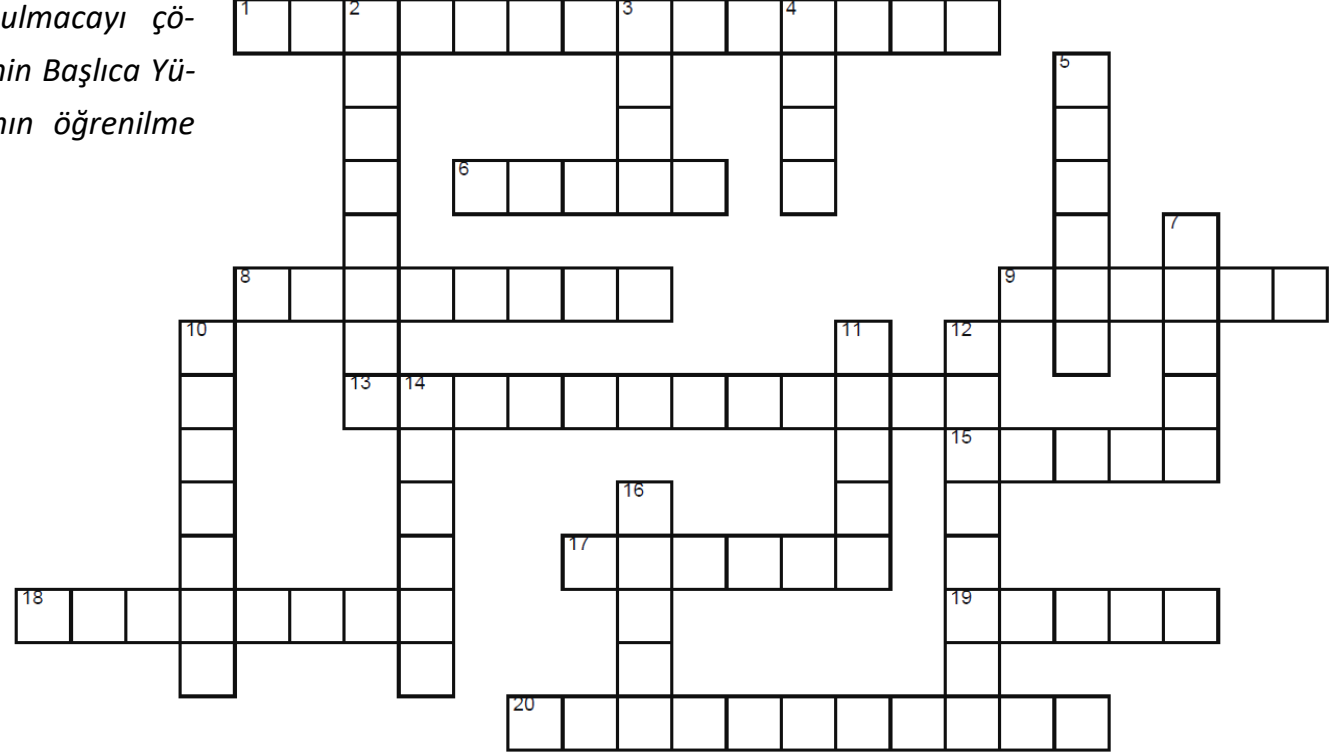
15-) Ülkemizin en büyük ovası.

17-) Van Gölü’nün güneybatı kenarında yer alan volkanın ve aynı adla anılan kalderanın adı.

18-) Ülkemizin önemli tarım alanlarından biri, Yeşilırmak’ın oluşturduğu delta.

19-) Konya Karapınar ilçesi sınırlarında yer alan karstik platomuz.

20-) Oluşum bakımından lav platoları grubunda yer alan aynı zamanda ülkemizin en yüksek platosu olarak da bilinen plato.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

2-) En son 1855 yılında faaliyete geçen aktif volkanımız.

3-) Ülkemizde en genç volkanik şekillerin yer aldığı jeoparkımız.

4-) Tabakalı volkanlar grubunda yer alan aynı zamanda ülkemizin en yüksek dağı olan volkan.

5-) Antalya Körfezi ile Mersin Körfezi arasında yer alan karstik platomuz.

7-) Ülkemizin önemli tarım alanlarından biri, Kızılırmak’ın oluşturduğu delta.

10-) Muğla il sınırları içerisinde yer alan ülkemizin kırıklı dağlarından bir tanesi.

11-) Orojenez sonucunda yan basınçların etkisi ile kırılarak yükselen bloklara verilen isim.

12-) Ülkemizin en verimli ovalarından biri, Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin oluşturduğu delta.

14-) Marmara Bölgesi’nin en yüksek dağı, batolit.

16-) Batı Anadolu’da yer alan deltalarımızdan bir tanesi.

ÖLÇME

Aşağıda verilen ifadeleri cevaplandırarak doğru olan yanıtları yuvarlak içine alınız.

Ülkemizin en yüksek dağıdır.	Aladağlar	Ağrı
Akarsular tarafından parçalanmış, çevresine göre yüksekte kalan düzlük.	Plato	Ova
Ülkemizdeki sıradağların da içinde yer aldığı genç kıvrım sistemi.	Alp-Himalaya	Ural-Altay
Ülkemizde kırıklı dağların (horstların) yoğunlaştığı alan.	Kuzey Anadolu	Batı Anadolu
Ülkemizin aktif volkanları arasında yer alan ve en son 1855 yılında faaliyet geçen volkan.	Tendürek	Nemrut
Üzerinde ülkemizin en büyük kalderasının yer aldığı Nemrut volkanının bulunduğu il.	Adıyaman	Bitlis
Marmara’nın en yüksek dağı olan Uludağ’ın oluşum bakımından örneklendirildiği derinlik volkanizması.	Lakolit	Batolit
Ülkemizin ilk jeoparkı olan ve en genç volkanik şekillerin yer aldığı saha.	Kula	Kapadokya
Tuz Gölü çevresinde yer alan volkanlarımızdan biri.	Melendiz	Süphan
Oluşumlarına göre ovalardan ülkemizin en büyük tektonik ovası.	Çukurova	Konya
Ülkemizin en önemli deltalarından Çukurova Deltası’nı oluşturan akarsulardan biri.	Sakarya	Seyhan
Ülkemizde karstik süreçlerle oluşan ovalardan bir tanesi.	Elmalı	Erbaa
Batı Anadolu’da yer alan deltalarımızdan birisi.	Göksu	Gediz
Canik dağlarının oluşum bakımından yer aldığı grup.	Kırıklı	Kıvrımlı
Kuzey Anadolu Dağları ile Toros Dağları’nın oluştuğu jeolojik dönem.	Birinci	Üçüncü
Ülkemizde karstik süreçlerle oluşan platolardan bir tanesi.	Taşeli	Yazılıkaya
Ülkemizde nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu aşınım platosu.	Cihanbeyli	Çatalca-Kocaeli
Oluşum bakımından lav platoları arasında yer alan ülkemizin en yüksek platosu.	Erzurum-Kars	Perşembe
Tabaka düzlüğü platolarına ülkemizin iç kesimlerinden bir örnek.	Haymana	Ardahan
Ülkemizin güneyinde yer alan turizm faaliyetlerinin ön plana çıktığı kıyı ovası.	Çukurova	Antalya
Silifke Deltası’nı oluşturan akarsuyun adı.	Gediz	Göksu
Ülkemiz sınırları içerisindeki en uzun nehir olan Kızılırmak’ın oluşturduğu delta.	Çarşamba	Bafra

PARKUR

Bu bölümde 10.1.8 / Türkiye'nin Başlıca Yüzey Şekilleri kazanımının öğrenilme düzeyini ortaya çıkarıyoruz. Kırmızı istasyon 20 puan, diğerleri 10'ar puan ; parkur toplam 100 puandır. Başarılar.

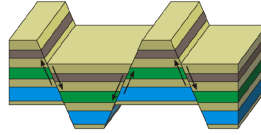
① Ülkemizde bulunan kırıklı dağları örneklendirebilirim.

.....

.....

.....

.....

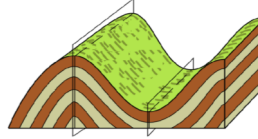
② Ülkemizde bulunan kıvrımlı dağları örneklendirebilirim.

.....

.....

.....

.....

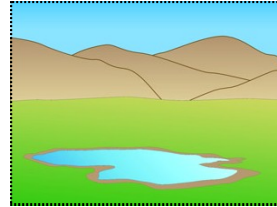
③ Ülkemizde bulunan karstik ovaları örneklendirebilirim.

.....

.....

.....

.....

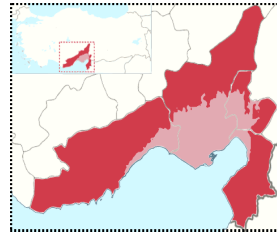
④ Ülkemizde bulunan deltaları örneklendirebilirim.

.....

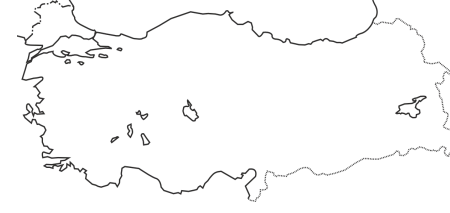
.....

.....

.....

⑤ Dilsiz harita üzerinde ülkemizdeki başlıca volkanları gösterebilirim.

⑥ Dilsiz harita üzerinde ülkemizdeki başlıca horstları gösterebilirim.

⑦ Ülkemizdeki platoları oluşumlarına göre sınıflandırabilirim.

.....

.....

.....

.....

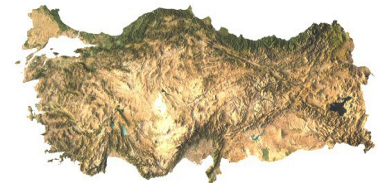
⑧ Ortalama yükseltimizin fazla olmasının nedenlerini açıklayabilirim.

.....

.....

.....

.....

⑨ Turkvolc projesi hakkında bilgi verebilirim.

.....

.....

.....

.....

